

PHÂN BIỆT BỘ PHẬN KHÔNG THỂ TÁCH RỜI SỰ SỐNG VÀ SẢN PHẨM CỦA ĐỘNG VẬT HOANG DÃ

VÌ THỊ HIẾN*

Thực tiễn áp dụng Điều 244 Bộ luật Hình sự năm 2015 vẫn còn quan điểm chưa thống nhất về việc xác định phôi của động vật nguy cấp, quý, hiếm là “bộ phận cơ thể không thể tách rời với sự sống” hay là nội tạng, do văn bản hướng dẫn chưa rõ ràng. Tác giả nêu vụ việc cụ thể để bạn đọc cùng trao đổi, góp ý.

Từ khóa: Động vật hoang dã; động vật nguy cấp, quý, hiếm; bộ phận cơ thể không tách rời với sự sống.

Nhận bài: 17/02/2020; biên tập xong: 25/02/2020; duyệt bài: 02/03/2020.

So với quy định tại Điều 190 Bộ luật Hình sự (BLHS) năm 1999 (sửa đổi, bổ sung năm 2009), Điều 244 BLHS năm 2015 được nhà làm luật quy định theo hướng chi tiết hơn, rõ ràng hơn trên cơ sở lượng bỏa cụ thể các tình tiết định khung, tạo thuận lợi cho việc điều tra, truy tố, xét xử được chính xác hơn. Tuy nhiên, bên cạnh những thuận lợi thì vẫn còn tồn tại những vướng mắc, bất cập trong áp dụng pháp luật, cần sớm nghiên cứu tháo gỡ nhằm hoàn thiện hệ thống pháp luật trong lĩnh vực này, góp phần vào công tác đấu tranh phòng, chống tội phạm về quản lý, bảo vệ động vật hoang dã, nguy cấp, quý, hiếm hiện nay.

Nội dung vụ việc:

Ngày 20/11/2019, Đội kiểm lâm cơ động và phòng chống cháy rừng nhận tin báo có đối tượng đang vận chuyển lâm sản (động vật rừng) trái pháp luật. Tiến

hành kiểm tra xe ô tô tải biển kiểm soát 2AABBCC tại khu vực nhà máy xi măng trên địa phận xã P, huyện Đ, tỉnh B, phát hiện trên xe ô tô tải do Lê Đình D điều khiển có: 01 cá thể tê tê (còn sống); 08 cá thể rùa đầu to (còn sống); 03 lá phổi (nghi của loài hổ). D không xuất trình được hồ sơ lâm sản hợp pháp. Đội kiểm lâm cơ động và phòng chống cháy rừng đã tiến hành lập biên bản tạm giữ tang vật, phương tiện để tiếp tục xác minh làm rõ theo quy định.

Quá trình xác minh, Lê Đình D khai nhận: Ngày 17/11/2019, D điều khiển xe ô tô tải chở vật liệu xây dựng từ nhà máy xi măng tỉnh B, Việt Nam sang bán cho đại lý xi măng của tỉnh U, Lào. Sau khi giao hàng xong, sáng ngày 20/11/2019,

* Thạc sĩ, Kiểm sát viên, Viện kiểm sát nhân dân tỉnh Điện Biên.

trên đường về, D đã mua của một người đàn ông bán thịt ven đường, không rõ tên và địa chỉ 03 lá phổi (mà người bán nói là phổi hổ) giá 1.500.000 đồng để mang về Việt Nam bán kiếm lời, vì D từng nghe nói công dụng chữa bệnh của nó. Khi về đến địa phận tỉnh P, có một chị tên T ở tỉnh Đ gọi cho D thuê chở 01 con tê tê và 08 con rùa với giá là 200.000 đồng/01kg, D đồng ý. Khoảng 10 phút sau có một người đàn ông đi xe máy đến đưa cho D 01 bao tê tê, rùa và nói là đưa cho chị T. D cho tất cả lên xe rồi chở về. Trên đường về đến khu vực nhà máy xi măng tỉnh B, xe ô tô của D bị hỏng nên đã rẽ vào một ga ra ô tô để sửa. Trong lúc chờ sửa ô tô thì bị Đội kiểm lâm cơ động về phòng chống cháy rừng tỉnh B kiểm tra xe và phát hiện số lâm sản nói trên.

Tại Kết luận giám định số 1016 ngày 29/11/2019 của Viện sinh thái và tài nguyên sinh vật thuộc Viện hàn lâm khoa học và công nghệ Việt Nam kết luận: 01 cá thể động vật còn sống là tê tê java có tên khoa học *Manis javanica*; 08 cá thể động vật còn sống là loài rùa đầu to, có tên khoa học là *Platysternon megacephalum*; 03 lá phổi là của loài hổ tên khoa học *Panthera tigris*. Tất cả các loài trên đều có tên trong Phụ lục I, Danh mục các loài nguy cấp, quý, hiếm được ưu tiên bảo vệ. Hành vi vận chuyển lâm sản của Lê Đình D được các cơ quan tố tụng tỉnh B xác định đã đủ yếu tố cấu thành Tội vi phạm quy định về bảo vệ động vật nguy cấp, quý, hiếm, quy định tại điểm a khoản 2 Điều 244 Bộ luật Hình sự năm 2015.

Đối với hành vi buôn bán trái phép 03 lá phổi hổ của Lê Đình D hiện đang có hai

ý kiến khác nhau liên quan đến xử lý hành vi của D, cụ thể như sau:

Ý kiến thứ nhất cho rằng, cần xem xét 03 lá phổi hổ là “*bộ phận cơ thể không thể tách rời sự sống*” để truy cứu trách nhiệm hình sự Lê Văn D theo quy định tại điểm a khoản 2 Điều 244 Bộ luật Hình sự năm 2015, bởi lẽ:

- Phổi là một bộ phận thực hiện các chức năng chuyên biệt, việc tách phổi ra khỏi cơ thể sẽ làm hổ không thể sống tiếp được. Việc lấy phổi tương đương với giết chết một cá thể hổ.

- Việc hiểu phổi hổ là bộ phận không thể tách rời sự sống hoàn toàn phù hợp với hướng dẫn tại khoản 5 Điều 2 Nghị quyết số 05/2018/NQ-HĐTP hướng dẫn áp dụng Điều 234 về Tội vi phạm quy định về bảo vệ động vật hoang dã và Điều 244 về Tội vi phạm quy định về bảo vệ động vật nguy cấp, quý, hiếm của Bộ luật Hình sự (Nghị quyết số 05/2018): “*Bộ phận cơ thể không thể tách rời sự sống* là những bộ phận thực hiện các chức năng chuyên biệt của cơ thể động vật, ngay khi tách rời những bộ phận này khỏi cơ thể sống của động vật thì động vật đó chết”.

Ý kiến thứ hai cho rằng, chỉ nên xem xét 03 lá phổi hổ là nội tạng để truy cứu trách nhiệm hình sự của Lê Văn D theo quy định tại điểm b khoản 1 Điều 244 Bộ luật Hình sự năm 2015, bởi lẽ:

Tại khoản 6 Điều 2 của Nghị quyết số 05/2018/NQ-HĐTP đã hướng dẫn “Sàn phẩm của động vật hoang dã, động vật nguy cấp, quý, hiếm là các loại sản phẩm có nguồn gốc từ động vật (Ví dụ: ... nội tạng ...)”, mà theo từ điển Tiếng Việt thì: “Nội tạng là các cơ quan nằm bên trong cơ thể như tim, *phổi*, gan, thận”. Như vậy,

trong trường hợp này, Nghị quyết số 05/2018 hướng dẫn chưa rõ ràng nên cần áp dụng quy định có lợi hơn cho người phạm tội.

Liên quan đến giải quyết vấn đề này, tác giả có ý kiến như sau:

Mặc dù Nghị quyết số 05/2018 không hướng dẫn cụ thể, nhưng cần phải biểu "nội tạng" hướng dẫn ở khoản 6 Điều 2 của Nghị quyết là những bộ phận mà khi mất đi thì cơ thể động vật vẫn sống, ví dụ như túi mật gấu chẳng hạn. Như vậy, đối với vụ án xảy ra tại huyện Đ tỉnh B, phổi là bộ phận thực hiện chức năng trao đổi khí giữa cơ thể và môi trường bên ngoài, các cơ quan trong cơ thể có thể hoạt động được là nhờ vào việc vận chuyển oxy từ

phổi vào các tế bào, nếu mất đi phổi thì cơ thể động vật không thể duy trì sự sống được nên cần phải xác định phổi là bộ phận cơ thể không thể tách rời sự sống. Về mặt ý chí, Lê Đình D hoàn toàn nhận thức được nếu không có phổi thì hồ không thể sống, việc mua bán phổi hồ để làm thuốc chữa bệnh sẽ tiếp tay cho việc săn bắt, giết động vật hoang dã vì vụ lợi, nhưng D vẫn thực hiện hành vi phạm tội nên cần truy cứu trách nhiệm hình sự đối với Lê Đình D theo quy định tại điểm a khoản 2 Điều 244 Bộ luật Hình sự năm 2015 mới đúng với tính chất, mức độ phạm tội của D.

Tác giả rất mong nhận được ý kiến đóng góp, trao đổi của bạn đọc về vấn đề này. □

HỢP ĐỒNG VI PHẠM ...

(Tiếp theo trang 60)

định cụ thể tại Điều 128 BLDS năm 2015. Song việc tồn tại nhiều quan điểm trái ngược cũng có thể dẫn đến sự không thống nhất trong việc áp dụng cơ sở pháp lý trong giải quyết các vụ việc có liên quan đến trường hợp này. Có trường hợp sẽ xác định hợp đồng được giao kết mà chủ thể không nhận thức và làm chủ được hành vi là trường hợp vô hiệu do vi phạm điều kiện về năng lực chủ thể tại điểm a khoản 1 Điều 117 BLDS năm 2015. Nhưng có thể có trường hợp xác định đây là trường hợp vi phạm điểm b khoản 1 Điều 117 BLDS năm 2015.

Mặc dù chỉ gián tiếp ghi nhận trường hợp hợp đồng được giao kết mà chủ thể

không nhận thức và làm chủ được hành vi là trường hợp vi phạm điều kiện về năng lực chủ thể, nhưng quy định của BLDS Pháp có sự rõ ràng và cụ thể hơn. Tác giả cho rằng, cho dù hợp đồng được giao kết trong trường hợp này là vi phạm điều kiện về năng lực chủ thể hay điều kiện về sự tự nguyện thì cũng cần phải được xác định cụ thể. Điều này bảo đảm việc dẫn chiếu thống nhất cơ sở pháp lý khi các cơ quan có thẩm quyền cùng đưa ra quyết định giải quyết những vụ việc tương tự nhau. Theo đó, pháp luật Việt Nam cũng nên được điều chỉnh theo hướng ghi nhận cụ thể như trong BLDS Pháp. □

Tài liệu tham khảo:

1. Bộ luật Dân sự của Cộng hoà Pháp (Quyển III: Cách thức thụ đắc quyền sở hữu), sửa đổi năm 2016.
2. Bộ luật Dân sự của nước Cộng hoà xã hội chủ nghĩa Việt Nam năm 2015.